

KIÁLLITÁSI ÉRTESÍTŐ.

A PÉCSI ÁLTALÁNOS MŰ-, IPAR-, TERMÉNY- S ÁLLATKIÁLLITÁS

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK NAPONKÉNT.

Előfizetési ára:

A kiállítás tartamára 2 frt.
Egyes száma 5 kr.

Kapható minden könyvkereskedésben
s a dohánytüzsdén.

Hirdetési árak:

10-szeri hirdetésnél 1 hasábon
1 petty sor 5 kr.
5-szöri hirdetésnél 6 kr.
1-szeri hirdetésnél 8 kr.
Mindon hirdetéshez 30 kr.
bélyegdíj járandó.

Szerkesztőség:

Király-utca 14. sz.

Szerkesztők és kiadók:

Feller Mihály,
Haksch Lajos,

Lenkei Lajos,
Várady Ferencz.

Kiadóhivatal:

Király-utca 14. sz.

A függöny legördül . . .

Pécs, 1888. szeptember 8.

Az élet egy nagy színpad, melyen minden ember eljátsza a maga szerepét, és csak tőle függ, mily eredménnyel lép le a színről! Sűrű taps fogadja-e ügyes játékát, vagy gúnyos mosolylyal illeti-e a közönség, — az életben társadalomnak nevezve, képtelen vergődését, kinjait, tépelődését. A darabokat e színpadra maga az élet szolgáltatja, a nagyobb szerepeket a sors egyes kimagasló egyéneknek juttatta, míg a kisebb szerepök, mely az összjátékra nézve azonban rendkívüli fontossággal bír, ugyanazon társadalomra esik, mely egyszersmint kritikus és bíróként is szerepel.

Csak az összes társadalmi rétegek összműködése teremtheti meg az óhajtott sikert, és ime ma, hogy halottas beszédet kell tartanunk egy előttünk kedvessé vált lényre átalakult dolog fölött, mintha fájdalmat éreznék szívünkben, mely előbb még oly lelkesen, boldogságban úszva dobogott, — elkápráztatta a siker, mint káprázattal töltött el valamennyiünket és mint a színész a tapson buzdul, ha felharsog a színház falai között, — ez élete, ez eleme — úgy voltunk mi is az ép eljátszott darab színrehozatalával. Nagy sikert ért el a mű, úgy a szereplők, és oly szép danája a dicsőhymusz, mely fülünkben cseng, oly bűvös-bájos az az egekig hatoló hang, mely dicsérve zengi a város nevét ma az ország valamennyi vidékén, — hogy e pillanatban, midőn eljátszva a

darab, legördül a függöny, köny tolu szemünkbe és kárhozzatjuk a sorsot, mely minden élő lénynek azon pillanatban, midőn életet lehelt belé, reá mindjárt a halálos ítéletet is kimondotta.

Holnap véget ér a pécsi általános mű-, ipar-, termény- és állatkiállítás! E lapok azal együtt születtek, és most, hogy az esik áldozatul a mindent megemésztő időnek, mi is letesszük a tollat és régi munkánkhoz térve vissza, találkozzunk még olvasóinkkal más helyen, ép úgy mint megteremtőnkkel a kiállítással, mely holnap ugyan véget ér, de azért továbbra is életben marad az a meggyőződés, hogy oly fokon áll iparunk, hogy otthon, saját tűzhelyünkön elláthatjuk magunkat mindennel. Életben marad tehát az eszme és csak a holt tárgyak tűnnek majd el szemünk elől. Pillantsunk vissza a multra. Ki teremtette a pécsi kiállítást? Mindenki. Egy gondolat volt a megteremtő, mely mint villamos szikra a légben termékeny talajra talált és tüzet fogott. Magasan lobogtak fel a lángok, a lelkesedés lángja és a messzelátzó tűz, mint a messze rónaságon a pásztor tüze a fáradt utast, ide vonzotta a kíváncsi szemlélőt. Senki sem sajnálta meg, a ki közénk jött!

Kiállításunknak szembeötlő hiányai is voltak. Sokkal nagyobb lehetett volna, sokkal többet mutathatott volna, ha több jeles iparosunk, tán személyes indokokból, vissza nem tartotta volna kiállítandó tárgyait. Legfeltűnőbb volt a bőripar hiánya, mely előha-

ladott fokon áll városunkban, hol több 100 munkás foglalkozik ezen iparral és sem Höffler, sem Erreth, sem Krautzak nem vettek részt a kiállításban. Hiányos volt a borkiállítás, mely sokkal nagyobb szerű lehetett volna, ha külön borpavillon emeltetik, — szegényes volt a gazdasági kiállítás, mely hasonlóképp alig felelt meg azon nagymérvű termőképességnek, mely Baranyának és a Dunántúlnak áldott földjeiben lakik, — gyenge volt Somogy és Tolna megyék részvétele, pedig a kiállítás tulajdonképpen e három megye iparának és gazdasági viszonyai bemutatásának céljából rendeztetett; de mint rendesen, ha együttes eljárásról van szó, e két megye megfoghatatlan közönyt tanúsít irányunkban, így volt ez a kiállításnál is, és ez okozta, hogy a kiállítási bizottság akarva nem akarva idegen kiállítókat volt kénytelen bebocsátani kiállítási területünkre, és ez okozta azt, hogy a kiállítás nagyszabású lehetett, mert minden csoportban az egész országból voltak kiállítók és ezek mind különlegességeket küldöttek be, oly tárgyakat, melyek nálunk nem teremnek, vagy nem készíttetnek.

De hamar átsuhanhatunk kiállításunk ezen árnyoldalán, és ha tekintetbe vesszük, hogy a bútort- és dekoratív lakberendezés kitűnő módon volt képviselve, hogy gépgyáraink szép eredményét mindenki megcsodálta, hogy a vas- és fémipar, agyagipar, hogy szijgyártóink szép munkákat mutattak be, a vegyészeti ipar előrehaladott állapot-

TÁRCZA.

Napilap ingyen.

— Uraim! Jön a kiállítás! Kiteszünk Pécsért, a kiállításért, az iparosokért, kereskedőkért, gazdákért, mindenkiért, az egész világot — napilapot adunk ki s több mint biztos, no igen, mert a biztos csak alsóbb rangfokozatu rendőrtisztviselő, tehát bizonyos, hogy a nagyközönség is ki fog tenni magáért, ha mi kiteszünk ő érte.

— Helyes!

Vágja ki az én kedves dr. Muki kellégám néhai „kesernyés“, de most már „mézes“ hangján. — Brávó!

Mondja az én kedves fejbőlintó Mihály barátom a maga módja szerint.

A német kolléga is rámondta az amen-t, a ki különben jó magyar (?) és soha sem megrontója a jónak.

Denikve elvégeztetett, hogy egy világra szóló napilapot adunk ki. A nagy szövetség megteremtett s a vérmes remények szárnyra bocsátott és repültek magasra, föl a felhőkig; míg kegyetlen lesipuskás, a sors, a valóságadó vontesövű Lancasterjével ledurranyit.

Reménykedtem. Már a szentírás előtt elmélkedtem, mely illetékes „Építsünk három hajlékot...“ nekem egyet, a Miskának

egyet s a két Lajosnak egyet“; de mert hát az ember tervez s mások végeznek, így történt, hogy le kellett mondanom a három hajlékról, s hálát adok a jó Istennek, ha a már meglévő hajlékomról is le nem kell mondanom.

Persze önök ezt nem értik. No próbáljanak csak Pécsen napilapot kiadni, tudom, hogy meg fogják érteni. Mert — — —

Kiadjuk az első számot s megküldjük boldognak boldogtalannak. A boldog visszaküldi, mert nincs rá szüksége; napilap nélkül is boldog. A boldogtalan is visszaküldi, mert hiszen úgy sem teszi, nem teheti boldoggá száz napilap sem.

No hát, tessék! Most már kinek küldjük? Annak a ki kéri. Igen ám, de ha oly kevesen kéri. Elhatároztuk, hogy új kísérletet teszünk.

Megeresztettük a Domát. Próbáljon szerencsét. Vártuk, vártuk kétség és remény közt, mint Noe-apánk várta galambját, hogy vajjon visszatér-e az olajjaggal, pár száz — prenumeránsal. Végre visszatért.

— No Doma, széna-e vagy szalma?

— Polyva! Uraim — polyva!

— Hát mit mondtak Héknál?

— Azt mondták, hogy járatták a „Magyar Háziasszony“-t, hát nem fizethetnek elő több lapra; majd ugys olvashatják az urak lapját, majd ha szafaládét pakolnak bele.

No most már csak azért se mérjük ki kilószám, pedig van egy szénás szekérre való. Inkább befűtünk vele majd a télen s milyen jól fog esni: melegedni a — saját tűzünkkel.

— Hát az özvegy nagysága mit mondott?

— Azt mondta, hogy szívesen előfizetne, mert amint tudja, az urak közt vannak még nőledek is, hát megérdemlik az özvegyek pártfogását; de boldogult férjétől annyi lapot öröklött, hogy a padlás fele tele van vele; ítélet napjáig sem győzi elolvasni.

Szívos özvegy, azt hiszi, hogy ítélet napjáig él. No az Isten éltesse sokáig, hogy a padlásán lévő lapokat elolvashassa s mire még egyszer lesz Pécsen kiállítás és lesz olyan kiállítani való zsurnaliszta, aki napilapot ad ki, hogy erre előfizethessen.

— Hát a nagyságos ur előfizetett-e?

— Azt mondta, hogy eddig se járattott egy lapot se, ezután se járatt, majd csak a kávéházban olvassa.

Valóban dicséretre méltó következetesség.

— Hát K-ék mit szölkáltak?

— Azt mondta az ur, hogy az asszony édes anyja fivérének a sógora, kapja a nagynéje leányának a férjétől, ez meg a kávéházból prenumerált a lapra, hát kézzel kézre adatván, ugy a hét végefelé hozzájuk is eljut a hét elején megjelent lap s ők — nem kíváncsiak.

— Nagyon szép! De hát mondja csak Doma, hogy éljünk akkor mi meg? Mind azt mondják ezek a jó urak, hogy nincs a lapunkra szükségük, ugy látszik arról egészen megfélekednek, hogy nekünk van rájuk szükségünk.

A Doma egyet vont a vállán s nagyot sóhajtott.

— Sohsé búsuljon! Lesz lap!

S lett is, olyan, a milyen. Aki ingyen olv

ban van, a fonó- és szövő-ipar, sokszorosító-ipar a legszebb reményekkel biztosítanak a jövőre, meg lehetünk elégedve azon eredménynyel is, melyet a kizárólag pécsi ipar felmutatni képes volt.

Fiatalabb még iparunk, semhogy a multa való hivatkozással követelhetné, hogy térdet hajtsunk előtte. Fiatal ez az ültetvény, mely lelkiismeretes ápolásra és dédelgetésre szorult. A kiállítás tartama alatt nagyobb szabású vásárlások is történtek, mi által megmutatta a nagy közönség, hogy pártolni fogja iparunkat azon pillanatban, mikor ki fogja mutatni, hogy mindent elő bir teremteni, és nem panaszkodhatunk, hogy az árak túlzott magasak lettek volna. Jó és szép munkát mindenhol meg kell fizetni, mert ez tartósságánál fogva okvetlenül olcsóbb mint a felületességgel a nagy piacra kidobott külföldi portéka, mely ezrivel olcsó pénzen kerül a vásárra, de alig jön használatba, szétporhad és fölmondja a szolgálatot.

Sok előkelő és befolyásos vendéget köszönhetünk a kiállításnak. Jáltak nálunk miniszterek, itt volt a keresk. államtitkár, miniszteri tanácsosok, előkelő mágnások, mind megcsodálták, hogy mit tudott ez a kis város előteremteni és mind megígérték, hogy ügyes-bajos dolgainkban, előretörésvésünkben segítségünkre lesznek. Büszkék lehetünk arra, hogy megmutattuk eddig, hogy mit tudunk, de azért virágzásunk érdekében mindig hálásak lehetünk mindenért, mit közérdekünk szempontjából bárhonnét nyujtanak.

Elmult a kiállítás. Az eredménynyel meg lehetünk elégedve. A függöny legördült és a közönség meglegedetten hagyja el a szinpadot. Tapsol, ujong — teljes a siker.

Lenkei Lajos.

A tanügyi kiállításunkon.

(Befejező közlemény.)

A harmadik tanügyi kiállítási teremben föltűnő a mágoosi állami agyagipar iskola kiállítása, mely áll égetetlen korsókból, részint kiégetett ornamentikai agyagminták- és kályhalapokból, helyes irányu rajzolatokból. Ha összevetjük a gondosan készített csinos munkálatokat, ez intézmény

ták, azt mondták, hogy nagyon jó; akik fizettek, azoknak szabad volt rosszalni. Ez már az előfizetők privilegiuma. A legjobb az volt benne, hogy kibirta a kiállítás végeig. A székesfehérvári kiállítás napilapja, a második szám után befagyott, pedig elég meleg időjárás volt, de mi haszna, ha a közönség hideg volt. Mondják, hogy az az egy-két Pécsről odarándult vendég hűtötte le az ottani közönséget. Nem lehetetlen.

Elvégre mi csak hozzáfogtunk a skriblerséghez, csak úgy perczogtunk a toll, olyan jóízűen irkafirkáltunk. Az egyik Lajos kollega a másik Lajos kollegának vadonatúj szürke kabátjára is irt s nagyon természetes, a sertéskiállításról irván, nem kanyarított egyebet a kabátra, mint egy szépen kifejlődött — „malacz“-ot, melyet aztán nyomban leöltünk különböző savakkal, mert egyetlen barátunk egyetlen — — — szürke kabátjának megmentéséről volt szó.

S hogy még jobb kedvvel dolgozzunk, a lapnak nagy kelendőségét fundáltuk ki. Az eszme sikerült; csak úgy kapkodták a lapot. S el sem képzelik, hogy miért? mert — ingyen adtuk.

Az elszámolás napján pedig ünnepélyes komolysággal bejelenté vala, ami rossz fináncz-miniszterünk, a Mihály kollega, hogy mutatkozik csinos kis deficit.

Ime t. cz. publikum, nemcsak hogy ingyen szerkesztettük a napilapot, hanem még deficitet is vettünk a nyakunkba — kiállítási emlékül.

Szolgáljon ez elrettentő példaul a jövő nemzedéknek, hogy többé ne legyen — napilap ingyen.

S z e r v u s z F r á n c z i .

alig egy évi fönnállásával, úgy annak jövőjéhez a legszebb reményt fűzhetjük. És ha tekintetbe vesszük, hogy ez intézet mily elemekből nyeri növendékeit, csak gratulálhatunk az intézet élére és vezetésére hivatott férfiaknak azon elért sikerért, melyet ily rövid idő alatt fölmutatni szerencsések voltak.

A pécsi róm. kath. tanítóképezde és a vele összekötött gyakorlóiskola szintén e teremben vannak képviselve. Kiállítottak nyelvtani, fogalmazási, tanítástani, számtani, zenei és szépirási dolgozatokat, valamint térképeket, különféle bogarakat. A csinos s zöldbekötésű aranyozott táblák szinte emelik e terem díszét; valóban nem tudjuk, hogy két könyvkötő közül Fesztinek-e vagy Rihmernek rójuk fel érdemül, hogy a beltartalom pongyolóságai e díszkötésekkel nem is épen rossz számítással ellensúlyoztattak, legalább a nem szakértők előtt, kik amugy is többnyire csak a külsőről alkotják ítéleteiket. De ha bennök lapozgatva, a kritika bonczkése alá vesszük a nyelvtani és fogalmazási dolgozatokat, azt találjuk, hogy — és ezt meg kell adni — tagadhatatlanul sokat dolgoztak: ámde fájdalommal győződünk meg, hogy minden rendszer és összefüggés nélkül olyannyira, miként ha az ember nem tudná, hogy tanítóképezdei kiállítás előtt áll, azt hinné, hogy ezek a pellérdi r. k. népiskola 5—6-ik osztályu növendékei által irattak és tévedtek oda, miután ilyen feladványok hiányoznak a pellérdi iskola aranyos feliratu czimtáblája alól. Az ügyiratoknál, leveleknél használt és megengedett badar hangzásu nevek után ítélve, a növendékek jó izlése vajmi gyengén egyengettetik. A belcsin és tisztaság tekintetében is fölületesség jellemzi a dolgozatokat, miből csak az következtethető, hogy a tanítónál oly fontos aesthetika kiművelésére, fejlesztésére kevés gond fordított. Dolgozzanak a növendékek inkább kevesebbet, de rendszeresen és jól, csinos kivitellel. Ugyancsak tömördek számtani feladványt is látunk kidolgozva; de hát ott meg mire valók a túlságosan czifra ákom-bákomos, tarkba-barka szegélyzetek? Ez mind fölösleges és mint ilyent kerülni kell. Tiszteljük a szaktanár izlését, de nem érthetünk vele egyet, amidőn ilyesmire fektet fösúlyt, mert végre is míg a növendék e tarkaságot készíti, addig belefárad s a tulajdonképeni feladvány végzésére kevés ideje és még kevesebb munkaereje, kedve marad. A zenei dolgozatokból kitűnik az összhangzattani rész, melyek sikeresen komplikált kivitellűek. E munkálatokból látszik, hogy a zenében magas régiókba emelkednek elméletileg. Vajjon gyakorlatilag elérik-e a növendékek végzettségük után, hogy legalább annyi készütséggel lépnek az életbe, mint legnagyobb részt kántortanítók, ezt fölteszszük. Hátra volnának még a térképrajzok! De hagyjuk ezeket, nyugodjanak békével! Az egész tanítóképezdei kiállítás azon sajnós benyomást teszi reánk, hogy a földolog: a tanítóképzés gyakorlati munkássága nem áll arányban a követelményekkel s ezáltal véghetetlen sokat szenved az ügy rovására.

A csurgói állami tanítóképezde kiállítása egyoldalú kiállításnak tekinthető, amennyiben csak rajzokat küldtek be. Ez pedig hallomásunk szerint onnét van, hogy ez intézet csak később határozta magát a képviseltetésre, amidőn már a készületekre idő nem volt s a növendékek is szétmentek. Mindazonáltal a beküldött rajzok arról tanuskodnak, hogy ott kellő rend és pontosság uralkodik és hogy a növendékek okszerű vezetés mellett tervszerűen képeztetnek szerény, de szép hivatásu fontos pályájukra. A rajzok tiz tanévről gyűjtettek egybe tiz kötetben mint emlékkönyvek; váltakozva vannak ott mértani-, távlati- és szabadkézi-, valamint díszítményrajzok, ügyes kivitellel és izléses színezésekkel. Az utolsó évi haladás viszonyitva az elsőhöz, föltűnő.

Tafferner Béla lugosi rajztanár remek alkotásai is e teremben nyertek helyet. Ha nem volna oly ügyesen feltüntetve a fokozatos tanítási módszer és az ezel járó fokozatos el nem maradható haladás, úgy nem volnánk hajlandók elhinni, hogy azok gyermekek által készített rajzok. Hozzá csak négy alsó gimnáziumi osztályról valók. Ezen rajzokon kívül bemutat még iparművészeti rajzokat, szemelvényeket is, különféle stylszerű alakításokkal és megragadó színezésekkel. Találunk itt magyar, japán és renaissance stylu mintákat, melyek alkalmasak szövetdíszítményekhez, egyházi kelmediszítéshez, karton kelme és függönyhöz, kárpit vagy szobafestésre alkalmas mintákat, futószőnyegekre, herakott famunkákhoz vagy lapos himzés-

hez való díszítésre, diván vankosra alkalmas motívumokat és műhímzésre valamint majolika tányér és korsó színezéseket. Ezek is többnyire a növendékek saját eredeti compositióit tüntetik föl. Különbösen e jeles szaktanár a budapesti kiállításon kitűnő munkájáért kiállítási nagy éremet és közreműködői oklevelet nyert. Tanítványainak rajzaihoz csatolta szinharmoniaról irt terjedelmes s gazdag tartalmu tanulságos művét, melyet melegen ajánlunk mindazon szakfőriaiknak, kik ezen új irányu rajzoktatást elsajátítani óhajtják. A mű ára 2 firt 40 kr. kapható szerzőnél.

Megyénk derék, buzgó tanfelügyelője Salamon József, igen tanulságos s saját eszméje után készített statisztikai kimutatást állított össze Baranyamegye térképén, hol a megye népoktatásügye fejlődését és haladását hiven tünteti elénk. Megyénk e téren haladásáról fényesen tanuskodik, e térkép melyből kitűnik, hogy 1869-től 1888-ig új iskola szerveztetett 44, új iskola épült 136, új tanterem épült 217, új tanítói állomás szerveztetett 110, régi tanterem átalakítatott 16 stb. Mindeme statisztikai adatok alkalmas jelekkel a térképen könnyen felismerhetők, hogy hol mi történt s első tekintetre a megyeszerte sűrűen alkalmazott jelek arról győznek meg bennünket, hogy a megyei tanügyi kormányzat lelkiismeretes s tevékeny kezekbe van letéve.

Gyönyörű, értékes csiga- és kagylógyűjteménynyel járult a kiállítás emeléséhez a Nendtvich család, melyet városi főmérnökünk b. atyja gyűjtött egybe. Amint értesültünk, a nemesen gondolkodó család, egyik helybeli tanintézetnek fogja adományozni e ritka szép gyűjteményt.

Iskolapadok is lettek beküldve Feivel Lipót bpesti gyáros részéről, melyek csin tekintetében és egészségi szempontból igen előnyös szerkezetűek. Háromfélélt láttunk, Likrot, amerikai és Gönzcy-féle szerkezetűeket, melyek közül a Gönzcy-féle elönye tűnik ki legjobban. Tartósság tekintetében is kiállja a versenyt minden eddig használt padok fölött. Láttunk ugyancsak Feivel-től palakelme táblát, mely czélirányosságát tekintve nem ajálhatjuk eléggé az iskolai hatóságoknak.

A padok, valamint a tábla ára nem túlságzott, sőt ha egybevetjük azok kiszámíthatatlan előnyeit a test fejlődésére és szemre, úgy olcsónak mondható, minélfogva ezeknek minden iskolába leendő beszerzését melegen ajáljuk az érdekelteknek. Már eddig is számos tehetősebb város butorozta be iskoláit Feivel gyarából, így legutóbb a pécsi izr. népiskola is onnét rendeztetett be.

Egyedül áll Magyarországon Zahora József Selmech melletti pjerg szelaknai plebános szemléltetésre alkalmas s fából faragott állatgyártmányai. A buzgó uttörő plebános segítségére van s törekvését nagyban előmozdítja a község derék tanítója Masztich József, ki ezen gyermekjátéktanműhelynek buzgó vezetője. Mindezen dolgokat gyermekekkel végeztetik és a társalgási módszer alkalmazásánál, mint nélkülözhetlen szemléltetési segédeszköz használható ezen állatgyűjtemény. Ajáljuk az iskolai hatóságoknak a beszerzésre, mert ezzel örökösen tartó gyűjteménynek vetik meg alapját és ezel elérjük azt, hogy ilyesmik beszerzéseért nem kell a külföldhöz folyamodni és pénzünket oda kiadni.

Záray Ödön aradi ig.-tanító igen czélirányos betűszekrényeket küldött be. A nagyobb iskolai használatra, métermérték és számológéppel összekötve a másik kisebb házi használatra. Ezeket mint alkalmas segédeszközöket az olvasás és számolás tanításánál czélszerűen lehet alkalmazni. Ugyancsak Záray által szerkesztett „Házi Közlöny“ is küldetett be, mely tanulságos tartalom gazdagsága és hasznosságánál fogva kitűnik az ilynemű szakközlönyök közül; továbbá tekintve azt, hogy az előfizetési ár egy évre csak 3 firt nem esik nehézségére bármely családnak ezt megrendelni, mely jó szolgálatot van hivatva tenni a családban. Megjelenik havonkint kétszer.

Jánosi Engel Adolf jánosi pusztai iskoláját fényképben állította ki. Erről meggyőződünk, hogy áldozatkészséggel mint lehet az ügynek jó szolgálatot tenni.

község ily ber-
Végül K
ének könyve
ből állanak és
nak letéve. E
gálatot vannak
tekintetében;
által is könnye

10, 20 és 30 kr. Ajáljuk a tanítóknak vezérkönyvül is az énektanításnál.

Ezzel befejeztük tanügyi ismertetésünket, melyet tapasztalataink benyomása alatt elfogulatlanul és őszintén feltárni igyekeztünk.

Magyarország és a kiállítások.*

Multkori czikkünkben a kiállítások fejlődését hazánkban egész a szabadságharcig kísértük, most nézzük miként haladtak ezek tovább egész a jelenig. (A forrásokot mult számunkban jeleztük.)

A szabadság, egyenlőség és testvériség eszméinek kivívására irányított közdelmeket egy hosszú tétlenség követte, mely nemcsak a politikai, de a közgazdasági életre is — a fejlődés nagy kárára — kiterjedt.

Igy tehát a kiállítások sorozata is egy darabig szünetelt; míg végre a kolozsváriak megtörve a jeget, négy egymásutáni esztendőben helyre hozni törekedtek az eddigi hiányt.

1852-ben a kolozsvári gazdasági egyesület gyümölcs-tárlatot, 1853. nov. 29-től decz. 19-ig az ur. kaszinó pártfogása mellett gyümölcs- és termés-kiállítást, 1854. decz. 2—6-ik napjain már gyümölcs-, termés- és borkiállítást, végre 1855-ben oly gazdasági kiállítást rendezett, mely már a gépeket is felölelte.

A gazdasági kiállítások ezentúl mindinkább szaporodtak.

Igy újabb időben minden évre átlag 8—10 termény-, gazdasági-, állat és gépkiallítás esik, mi rendesen mezőgazdasági gép-próbával, ekeversenynyel van kapcsolatban, még pedig azon czélból, hogy a mezőgazdasági gépek használata minél inkább fokoztassék. A nevezetesebb gazdasági szakkiállítások a következők:

- 1862. Pest: Gazdaasszonyok ügyébe vágó kiállítás.
- 1865. „ Gazdasági gépkiallítás.
- 1870. „ Kenderkiállítás.
- 1871. „ Országos dohánykiállítás. (Többször ismétlődött.)
- 1874. „ Gazdaasszonyok ügyébe vágó kiállítás.
- 1875. Arad: Országos dohánykiállítás.
- 1876. Pest: Lókiállítás. (Többször ismétlődött.)
- 1878. Győr: Gyapjúkiállítás.
- 1881. Budapest: Országos gyümölcskiállítás.
- 1882. „ Virágkiállítás.
- 1883. Igló: Halászati kiállítás.

A gazdasági kiállításokkal egyetemben iparkiallítások is fejlődtek. E téren Brassó városa volt az első, még pedig 1852-ben. A kiállítás költségeit fődözte a belépti díjakból befolyt jövedelem, sőt ebből ipari közcélokra is maradt.

Az első nagy és rendszeres iparkiallítást 1857-ben a kolozsvári gazdasági egyesület az ottani kereskedelmi és iparkamarával karöltve rendezte. A kiállító száma 298 volt, köztük 134 ipari kiállító, 6 ezüst-, 18 bronz-érem, 20 dicsérő oklevél, 14 elismerő oklevél osztott ki.

E kiállítást 1864-ben egy nagyterjedelmű horvát-dalmát-szlavon kiállítás követte Zágrábban, az ottani ipari és gazdasági erő megismerése czéljából, mi sikerült is. 3865 kiállító volt, köztük 32 külföldi. E kiállítás anyagilag is meglehetősen sikerült.

1865-ben Pozsonyban, 1869-ben Oravicán és Nagy-Szebenben rendeztek kisebb iparkiallításokat.

Ujabb időben az országos kiállítások terén az első kísérlet színhelye Kecskemét volt 1872-ben. Aug. 31—szept. 8-ik napjain a református főiskola termeiben 575 kiállító részvétele mellett tartott meg e kiállítás, mely bár szerény igényekkel lépett föl s mégis jól sikerült. Odaiteltett: aranyérem 49, ezüstérem 122, bronzérem 117, aranyoklevél 143, ezüstoklevél 42, bronzoklevél 14. Továbbá: államjutalom 92 drb arany, egyesület és magánosok jutalma 82 drb arany. Már itt tétetett említés egy Szegeden rendezendő országos kiállításról, mely a szó teljes értelmében országos kiállítás lett. 1876. aug. 20-án nyílt ez meg. A főreáltanoda épületében és két-három nagyobb-szerű ideiglenes fa-épületben, valamint egy hosszú félföldött színpületben 20.000 méterterületen tartott kiállítás az ország minden részéből

egyféle érem ítéltém egy igazoló oklevéllel indokoltatott közt 1189 kiállító, és díjért 594, haladás-nyképességért 178, képességért 52, mű-

izlés- és versenyképességért 56, haladás-, műizlés- és versenyképességért 47, haladás-, műizlés-, verseny- és kivitelképességért 15. Kiosztatott még elismerő okmány a munkások számára 76, a kiállításban közreműködőknek 124 érdemérem, 14 elismerő okmány, a többi kiállítók emlékérmét kaptak a kiállításra való részvételük emlékére.

A szegedi kiállítást több kisebb kiállítás követte Szabadkán, Egerben és Beszterczen.

Gróf Zichy Jenő odaadó buzgalommal és áldozatkészséggel teremtette meg a székesfehérvári országos kiállítást 1879-ben, mely a talajt előkészítette a budapesti országos kiállításához. Kiosztatott: diszoklevél 115, aranyérem 256, ezüstérem 592, bronzérem 966, közreműködési ezüstérem 123, közreműködési bronzérem 103 és 9 közreműködési bronz-okmány a munkásoknak. Kiállító 3271 volt.

Pécs városa a kecskeméti országos kiállítás 1, a szegedi 13, a székesfehérvári 54 kiállítóval volt képviselve.

Fizető látogató Kecskeméten kilencz nap alatt 10.029 volt (belépti díjakból befolyt 3393 frt); Szegeden 45.000 látogató volt húsz nap alatt (a belépti-díj-bevétel 22.249 frt); Székesfehérvárott 97.000-re tehető 47 nap alatt a fizető látogatók száma.

A kiállítási tiszta haszon volt: Kecskeméten 1343 frt 42 kr., Szegeden 13.834 frt, Székesfehérvárott 21.704 frt 49 kr.

A székesfehérvári kiállítás után a helyi és a regionális kiállítások száma óriási mérvben szaporodott. Így különösen munkakiállítások iparossegédek és tanoncok műveivel, ipari szakkiállítások, helyi iparkiallítások, gazdasági kiállítások rendezettek és rendezetnek leginkább az ország különböző részeiben. Sok volna ezeket mind fölemlíteni. Csakis a műipari és a műtörténelmi kiállításokat jegyezzük meg föl és pedig tartatott 1876-ban Budapesten műtörténelmi és régészeti, 1877-ben Kolozsvárott műipartörténelmi, 1880-ban Budapesten keleti műiparcikkék kiállítása, 1882-ben Budapesten könyvészeti, 1884-ben Budapesten Eötvös-műipari kiállítás. A könyvészetin 226 kiállító volt és 20.000 látogató, az Eötvös-kiállítás 380 kiállító és 92.497 látogató.

Betetőzte a magyarországi kiállítások sorát 1885-ben a Budapesten rendezett országos kiállítás, mely a külföld előtt is nagygyá tette hazánkat. Ezen országos kiállítás, valamint ezentúl mai napig rendezett kisebb szak- és egyéb kiállítások sokkal közelebb vannak hozzánk, minthogy ezekről bővebben kellene megemlékezni.

A budapesti országos kiállítás egyelőre elvágta az országos kiállításoknak a vidéki városokban való rendezését, mert azok csak halvány követői lennének amannak. A szakkiállításokon kívül kerületi kiállítások rendezésén van most tehát a sor, melynek uttörője a pécsi. Mutassa be időnként kiállítás az ország egy-egy kerülete, hogy miként fejlődött ott a földművelés, az ipar, a kereskedelem, a bányászat, az erdészet, a művészet stb. S legyen ez tanuló helye mindenkinek.

R ó n a k y K á l m á n.

Phylloxera elleni védekezés.

Folyó hó 7-én d. u. a városház közgyűlési termében tartott meg az értekezlet, melynek tárgya volt a phylloxera elleni védekezés.

Jelen voltak: Bánffay Simon elnök, Miklós Gyula orsz. bor. kormány-biztos, Antal Gyula egyetemi tanár, Nádossy Kálmán, a gazd. egyesület elnöke, Lechner Gyula, a városi phylloxera-bizottság elnöke, Horváth Antal, Horváth Géza, Majorossy Imre, Sillay József, Fekete Mihály, Nendwich Sándor, Pilch Antal, Grabarits Béla és még számosan a szőlősgazdák egylete és helyi phylloxera-bizottság tagjain kívül, jegyző Dezső Miklós.

Elnök előadja, hogy a közelmúltban Pécsen megtartott phylloxera-kongresszus épen az ojtásokkal nem foglalkozott radikálisan, illetve erre nem volt külön előadó, felkéri Miklós Gyula kir. tanácsos, orsz. bor. kormány-biztos urat, hogy mint hazánkban a tapasztalatokban legilletékesebb, lenne szives tapasztalatait előadni.

Miklós Gyula kir. tanácsos előadja, hogy helyben rövid ittléte alatt körültekintve, a védelemben bizik, jóllehet a kongresszus itt lehangolt-ságot szült, legalább a mennyiben a lapok közleményeiből kivenni lehetett, most ő kizárólag a honi viszonyokhoz alkalmazkodva, a gyakorlati tapasztalatairól szól. A francziák eljárása nálunk, mert ott 1.5 méteres a sortáv, a gyökérzet a szénkénegezésnél kikerülhető naggyá-

ban, de nálunk 1, 2, 2.5 láb a töketávolság s csak a legújabbban telepített szőlők rendeseek, a milyen azonban sajnos kevés van hazánkban. Franciaországban Cognac vidékéről a vész után a tengerpartra ment a lakosság szőlőt művelni, ott egészen mások a viszonyok, nekünk ezt várni nem szabad, mert nálunk Amerikáig meg sem áll, jobb jövőt remélve; holott van már hazánkban rövid két év alatt több holdra menő amerikai szőlő-ültetvény, melyekre a zöld ojtás szép sikerrel foganatosított, hivatkozik Székesfehérvárra, Zichyfalvára, Endrödre, Ménes vidékére stb.

A kongresszus előadói közül dr. Roboz kizárólag a szénkéneget proponálta, elfogadja, de igen sok akadályt lát a keresztülvihetőség körül: az ültetés sűrűsége, a fajok kevertsége, a miveltek hiányossága, az idő helyes megválasztásának nehézségei, az elbánás, a szénkénege ára, gépek romlékonysága s a mi legfőbb, nagyszámu szakvezető kell hozzá, egyik talajba előlegesen kell furóval lyukat fúrni, másik talaj igen laza ahhoz, ismét másik talaj túlnedves, a jól alkalmazás rövid időre esik tavasszal, nyáron a termést, sőt magát a növényt is visszaveti s főleg sok trágya kell hozzá, mindezt a nép magától nem képes jól keresztülvinni, mert munkaintelligencia kell hozzá, és ha ez meg van, igen jól alkalmazható, ha kifejleti magát, mert ez pecuniáris kérdés dolga.

A direkt termő amerikai fajok közül a Jaquez, Herbemont és York Madeira lett ajánlva, elfogadja, de csak kísérletre, mert későn érik, a York Madeira erős talajt kíván és gyenge termő, e vidéken a két első faj hihető, hogy megérik, tehát okvetlen kísérletezendő. De másfelől a hazaiak fenntartása legyen czélunk, mert a homoki hazai fajok termése a direkt termőket megveri.

Alanyul az ojtásokhoz szintén ki kell próbálni, melyik a legjobb, ajánlva vannak Riparia sauvage, Solonis, Montpelliere.

Ojtási eredményekből bemutat fás ojtásokat Corny-féle hasítékot, gyengék; erős párosítást és még erősebb angol nyelvű párosítást, ezekből jó rész elvész, de nem mind és nem rohamosan egyszerre, de mivel a fás ojtás nehézkes s most épen a baranyai zöldojtás oly sikereket mutat fel, ajánlja; a szemzéssel Mórógyi n. enyedi képezdei igazgató foglalkozott magrói nevelt Ripárián s már 5 éves tőkék vannak szálvesszőzve, melyek jól diszlenek; Horváth László tarczali segédtanár új szemzési módjával a növendékek 2800-ból 2400 eredményes szemzést mutatnak fel.

Az élettartam meg nem határozható, de miután 1882 óta minden évről van fás ojtványunk, ekkor a sokkal tökéletesebben forradó, gyors és könnyű kivitelű zöldojtás és szemzés aránytalanul jobb jövőt ígér, mert a fás ojtásokat igen gyenge alanyokba ojtottuk egyfelől, de meg 2-ik évben mindjárt költöztettük, mindenfelé átültettük és nehézkes is.

Végül kéri, hogy Pécs városa a megye hatóságával vállvetve egy telep létesítése által is minden módot mielőbb kipróbáljon, s annak megfelelően sürgősen intézkedjék a rohamosan fejlődő vész ellen, helyenként kijelölve a legjobbknak bevált mód követését.

Horváth Antal röviden jelzi, hogy az ojtások is tárgyalva voltak a kongresszuson s hiszi, hogy a directtermők itt megérnek. Egyébiránt azt hiszi, hogy itt is az aljba kell beszorulni az amerikaiakkal, a Jaques-faj itt a peronosporától fél, már mutatkozott itt rajta.

Grabarits Béla szerint a szőlő eddig is alig hozott 3%-ot. A zöldojtás szerinte 20—30 évig is eléli döntés nélkül, csak a biztosan diszáló ellenálló fajt jelöljék ki.

Elnök Bánffay Simon feleli: van ellenálló-faj, de a talaj és termés szerint kipróbálandó, előre senkire se lehet reá erőszakolni, hogy biztosan megél szőlőjében ez vagy az a faj.

Lechner Gyula jelzi, hogy a legközelebbi phylloxera-bizottsági ülésen Horváth javaslatát elfogadtatott egy telepre nézve.

Miklós Gyula az állami telepeket ajánlja egy helyi telep helyett s főleg a népet ajánlja védelem alá venni.

Horváth Géza szerint az ojtás és próbák folynak már itt, de az állami telep nem lesz kielégítő pár év alatt, ezért itt is kell külön telep okvetlenül.

Horváth Antal Grabaritsnak jelzi, hogy az európai fajokat is ki kellett előbb próbálni hazánkban, így most az amerikaiakat is kell próbálni. Végül a telep létesítését ajánlja, mert nagy lesz rövid időn a szükséglet, az állami telepek lassan

produkálhatnak elegendőt, és ajánlja a rügydugványokat, mely gyors és biztos szaporítás.

Nádasy Kálmán indokolja miért nem volt eddig telep, de most a gazd. egyesület oda fog hatni, hogy a várossal közös telep legyen a megye részére is.

Végül elnök kérdi, helyeslik-e a próbát, hogy a szerint a telep eszméje is el ne essék? — Az értekezlet egyetért az előadó javaslatával, hogy a próbák folytattassanak és hogy a kellő anyag azonnal kéznél legyen egy amerikai telep felállításának sürgősségét fogadja el. — Végül elnök köszönetet mond előadónak fáradozásaiért, a kormánybiztos úr pedig az értekezlet tagjainak szives közreműködésükért, sikert kívánva nekik s ezzel az értekezlet véget ért.

A szőlőtőkéről.

Alulírott nem egyszer hallgatta ki a kiállításon a véleményeket, s a mi szép, arra ezerek mondják, hogy mily szép!... Alulírott egy pár száraz szőlőtökét állított ki az arenában a gazdasági csoport tárgyai között, erre soha se mondotta senki, hogy szép, s ezzel el van érve a cél, mert éppen azért állítottak azok oda, hogy mindenki eljeddjen tőlük, mert csunyak és nyomorékok, melyek sok-sok millió collegájuk közül kerültek a kiállításra azért, hogy ne csak kiállítási emlékek legyenek, milyen pl. egy száraz csokor, egy lap kemény fekete papíron 20 krért, hanem tanulság is legyen azokból, azért vannak hosszirányban átfűrészelve, hogy lássék mily kevés élet volt azokban, mint élő tőkékben és mégis mivelet alatt állottak még.

Ott van pl. a szegzárdi és lengyeli határból (Tolnam.) több kadarka töke, melyek u. n. kopasz (agy) metszéssel miveltettek, ezek elrettentő példaként szolgálhatnak. Rajta van egyiken a hajtás is, a másikon a gyökér, hol jól látszik végighosszan a legcsekélyebb kapálásnál is a kapa élének nyoma. Legfűlétebb szemle után is bárki meggyőződhetik, hogy a lemetszett vessző helyén mily sokszor nem jó hajtás, ha nem agyból, máshonnan tör elő terméketlen hajtás, mely fűrt nélkül lévén, gyomláláskor egészen letöretik, így lesz a sok millió és millió töke egyoldalulag megfosztva zöldjétől, minek az az egyszerű következménye, hogy a lekopasztott oldalán a tőkefej is beszárad, de a tőkénak is, legfőképp pedig elhal a gyökérzet is azon az oldalon.

Azt hiszem elég jól alkalmazom ezen esetben a deák mondást: „Pastoris est tondere, non deglubere oves.“ Illetve nem az lenne a szőlőmunkás feladata, hogy még is nyúzsa a szó szoros értelmében a tőkét, hanem rendes metszés mellett a gyomlálást úgy végezze, hogy a tőkefej egész kerekén zöld hajtásokkal vétessék körül, hogy a töke élete erőteljességében minél hosszabb legyen, a megtermett fűrtöket jobban és korábban kifejlészthesse és így megérlelhessze; a vesszője is jól megérjék, hogy a tél hidegét jól kiállja.

Egyébiránt az agymetszés nem is tekinthető ezután többé szőlőmiveltetnek. Nagy kár a szőlőmiveltésnél, hogy ezen agy (egy szemes) metszés eddig is existált, mert még a villányi és szegzárdi szőlőmunkás se tudja megmondani, hogy metszés után hány hajtás lesz a tőkén, annál kevésbé lehet hozzá vetni is, hogy hány fűrtöt hoz; pedig e vidéki munkások e téren mindentudók ám!

Egy másik szélsősége a fejmivelteteknek az u. n. bakk-metszés, ebből is van egy Füger-tőke F.-Bodáról, mely a volt gazdája által metszetett meg és úgy került a kiállításra, ez a valódi bakk-metszés, hol három csap, később három szarv alakjában áll a tőkén, s minden tavasszon a két szemes csapból 6 hajtás jó elő, melyek termők, ezekből a felső hajtás jövő tavasszal újra 2 szemre metszetik, míg az alsó hajtás tőből el lesz távolítva, tehát évről-évre 3—4 c.-méterrel feljebb és feljebb megy a metszés, míg 1—2 lábra emelkedik, de sokszor fél öl magasságra is. Ha a tőkék mind egyenlően emelkednének, talán jó lenne, de éppen ellenkező eset áll be. Itt ott van rendszeren emelkedő töke, a többi elmarad, de legtöbb elveszti 3 szarvát s lesz 2 szarvu, mi által újra a féloldali beszáradás következik be. És sajnos: sok-sok millió az ilyen töke is, mint előbb említettett is.

Igy állván tényleg a dolog, mivel a kiállított tőkék nem speciálisok, hanem mondhatom, hogy 60—70% az ilyen töke szőlőhegyeinkben, ebből más tanulságot nem vonhatunk le, mint hogy ilver közlegényekkel ne induljon a sereg

róla, hogy csatát vesz. Ezt nevezzük a miveletek tökéletlenségének, nem szólva a fajok kevertségéről, a tőkék korának különbözőségéről. Itt fekszik a hulla elásva, mely szagossá teszi, hogy általánossá tehető legyen az egyébiránt hasznos szénkénnel való gyéritési védekezés. Ép úgy az ojtások által való védekezés is csak a miveletek tökélytesítésével fog győzedelmeskedni. Ezekre pedig igen kevés eddig a hivatott szőlősgazda.

De ne csüggedjünk, mert soha sem hallottam, hogy ellenség előtt a sereg aludt volna. Nagy a szőlőnk ellensége, annál éberebb a sereg, s mi helyt a szőlőmiveltet tökélytesítetük, már 50% győzelem a miénk, a többi, ha nem is általánosan mindenütt, de túlnyomólag magától jó. Jó a megfelelő helyen az amerikaira való ojtás, szintén megfelelő helyen a szénkénegezés is.

Dezső Miklós.

NAPI HIREK.

— **Megérkeztek az állami érmek.** Az ipar és kereskedelmi miniszterium által rendelkezésre bocsátott 40 állami érem pénteken délben érkezett meg a körmöczbányai pénzverő intézetből. Az ezüst érmek, melyek valamivel nagyobbak a kétforintosnál, ép úgy mint a kétszer oly nagy bronz-érmek, egyik oldalon körfelirattal, melyen a király uralkodásának éve és birodalmának területe van leírva, Ó felsége domborművé arczképét mutatja, míg a tulsó oldalon lehetőleg egyszerűen kiemelvényen bevésve e szó olvasható: „Pécs 1888.“ Ugyancsak a körmöczbányai pénzverőintézetben készül majd a kiállítási arany érem is, mely csaknem 1000 kiállítónak ítéltetett oda. Az érmek és oklevelek kiosztása aligha lesz meg karácsony előtt, mert azok kiállítása nagy időt vesz igénybe, minthogy az okleveleken indokolás is lesz olvasható, miért lett a kiállító kitüntetve. Matlekovits Sándor államtitkár megígérte, hogy lehetőleg még vagy 20 állami érmet fog a kiállítási bizottság rendelkezésére bocsátani a kereskedelmi miniszter, mely körülmény még sokakban ébresztheti fel azon reményt, hogy a kiállítási bizottság azoknak utólag fogja az állami érmet megszavazni.

— **Gyászmise Trefortért.** A helybeli főreáliskola az elhunyt közoktatásügyi miniszter lelki üdvéért pénteken délelőtt 10 órakor az irgalmas-rendiek templomában gyásziesten tiszteletet tartott, melyen jelen voltak: a főreáliskola tanári kara és ifjusága, a város főbb tisztviselői, a pécsi tanító-testület, a képezde s több előkelőség. A misén D o b s z a y Antal kanonok pontifikált s a székesegyház ének- és zenekara Drobisch requiemjét és Wachauer Károly Liberáját adta elő.

— **Szülőknök tudomásul.** A pécs belvárosi községi népiskola tanulói részére az előadásokat megelőző istentisztelet csütörtökön azaz szeptember hó 13-án reggel 8 órakor fog megtartani; miért is kérem t. szülőket, hogy gyermekeiket, kik a belvárosi népiskolába felvették, a jelzett napon beküldeni sziveskedjenek. Pécs, 1888. szept. hó 7-én. Schneider István, igazgatótanító.

— **A kiállítási tárgyak elvitele** hétfőn reggel veheti kezdetét. Vasárnap estélig nyitva lesz a kiállítás, és mikor este bezáródnak a kapuk, azt már csak érdekeltok léphetik át, mindaddig, míg a csarnokok teljesen meg nem ürülnek. Először a városunkban jelenlévő idegenek csomagolják majd kiállított tárgyaikat, mely czéleből sok kiállító személyesen küldi le megbizottait; időközben a pécsiek is elvitethetik kiállítási tárgyukat, — mindez a lehető legbehatóbb felügyelet mellett fog megtörténni. A megmaradt tárgyakat a kiállítási bizottság a kiállító költségére fogja csomagoltatni és utnak indítani. A feleknek a kiállítási irodában mindenkor szolgál valaki felvilágosítással. A bérlet-jegyek a kiállítás bezárta után nem jogosítanak már fel senkit a kiállítási területre való belépésre. A kiállítási terület jelen állapotában való fentartását illetőleg eddig semmi határozat nem hozott, de annyi bizonyos, hogy egyelőre minden pusztítás el lesz kerülve.

— **Helyreigazítás.** A jury ítéletének közlésében a kiállítási iroda által lapunkhoz küldött kézirat több helytelenségei között az is foglaltatik, hogy Eisner Dóczy kiállítási aranyérmet kapott, holott a nevezett téglagyáros czég ki sem állított, s e helyett Eisner Ábrahám helybeli téglagyáros és mészkereskedő neve olvasandó.

Hirdetések:

Engel Adolf és fiai czég

fürdő-intézetében

kád- és gőzfürdők

uszó-medenczékkel

egész napon át rendelkezésre állanak.

Gyártmányaikból ajánlják:

talajkoczká, mindennemű tölgy- és fenyő-épületfa, kádár- és bográrfa, valamint cementlemez készleteiket legjobb minőségben jutányos árak mellett.

Scholtz A. és Fia

SÖRCSARNOKA

ÉS

ÉTTERME

a kiállítás területén, a gyermek-kert helyiségében.
Mindennap délben és este cigányzene.

Kedden és szombaton este a

KATONA-ZENEKAR

hangversenyez.

KÉKY IMRE

szerszámgyára

Budapest, II. ker., Vitéz-utca 8. sz.

Készít mindennemű

asztalos- és ács-szerszámokat

a legjutányosabb árak mellett.

Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

A szerszámok láthatók a kiállítás XII. csoportjában.

NEMZETI SÖRÖDE.

Széchenyi-tér,

a Ribay-kávéház alatt.

Elsőrangú étterem.

☛ Jó borok. ☛

== Naponta friss csapolás. ==

Minden vasárnap

czigányzene.

REISCH JÁNOS

a n. é. közönség figyelmébe ajánlja gazdagon fölszerelt

czipész-üzletét

(a Széchenyi és Kis-tér között)

a Sipőcz-féle gyógyszerházzal szemben.

Kapafa-gyár: Tettye-utca 74.

Vidéki megrendelések legpontosabban eszköz...